

تجارت سلامت در بازار آمپول های لاغری

آمپول های لاغری در حالی بدون نسخه و نظارت به فروش می رسند که به اذعان متخصصان، تهدیدی برای سلامت عمومی هستند

گزارش روز

خبرنگار
مقصومه قیملی نیا

در دنیای شلوغ و پرهیاهوی این روزها، جذاب شدن و جذاب بودن، بازار مکاره ای است که افراد را در هر سن با هر جنس و از هر طیفی، درگیر خود کرده است. لاغر شدن، یکی از ملاک های این جذاب شدن است که جمعیت کثیری به دنبالش هستند، آن هم لاغری سریع، بدون اینکه لازم باشد فرد، بار درد سرهای رژیم گرفتن و ورزش کردن سخت را تحمل کند. فاکتورهایی که در برخی آمپول های لاغری گنجانده شده، باعث شده است بازارشان در دهه های اخیر حسابی داغ باشد، حتی هشدارهای سازمان غذا و دارو و متخصصان این حوزه که از تبعات آن می گویند، تأثیری بر کاهش تب استفاده از آن نمی گذارد. به این ها اضافه کنید صفحات اینستاگرامی بلاگرها که با تبلیغ این آمپول ها فتح شده است؛ آن هایی که در هر فضایی و به هر بهانه که دست دهد، با آب و تاب این شیوه ها را ترویج می کنند و زیر سایه همین تبلیغ ها به پول های خوبی می رسند تا به رونق زندگی لاچیزی شان اضافه کنند و در حالی که سایه سنگین بحران اقتصادی بر سفره های مردم مستولی است، بازاری پرسود در حوزه لاغری شکل گرفته است که گاه مرزهای سلامت را به چالش می کشد. در لایه های زیرین بازار سلامت، نوعی «تب جدید» در حال شکل گیری است؛ رقابتی نفس گیر برای تصاحب سهم بازار داروها و آمپول های لاغری؛ بازاری که به نظر می رسد با سرعت برق و باد، از یک «نیاز درمانی» به یک «رقابت تجاری» تبدیل شده است. یکی از پرده های این نمایش تجاری، استفاده غیرمتعارف از داروهای تخصصی بیماران دیابتی، نظیر آمپول اوزمپیک و امثال آن برای رسیدن به «اندام ایده آل» است؛ البته به گفته متولیان داروخانه ها، بازار پرقشای داروهای لاغری، با ورود محصولات تازه ای روبه روست.

وقتی سلامت، فدای تجارت می شود

«تا زمانی که شیوه نگاه آدم ها تغییر نکند، داروهای لاغری تب مصرفی بالایی دارند، حتی با وجود قیمت های میلیونی.» این گفته یک دکتر داروساز مشهدی است که وصف تأسف باری از این موضوع دارد و در توضیح بیشتر می گوید: متأسفانه نسل جدید و به ویژه بانوان، برای به اصطلاح جذاب شدن به هر حربه ای متوسل می شوند. تقاضای افسارگسیخته برای کاهش وزن فوری، باعث شده است دارویی که حیاتی ترین نیاز یک بیمار دیابتی است، در چرخه ای غیرضروری مصرف شود؛ البته در سال های اخیر، نمونه های مشابه نظیر آمپول «اسپارتینا» هم تبلیغ و استفاده می شود و به تازگی «زیگوریا» نیز به آن اضافه شده است. او که نمی خواهد نامش ذکر شود، به عنوان کسی که سال ها در حوزه درمان فعالیت کرده، نگران پشت پرده این موضوع است که در آن سلامت، فدای تجارت می شود؛ «این داروها در داروخانه ها با مجوز توزیع می شوند و از نظر قانونی، چرخه تولیدش مشکلی ندارد. معاونت غذا و دارو مجوز توزیع داده. اما موضوع اینجاست که اضافه وزنی که طی سه یا چهار سال ایجاد شده، نباید در یک هفته از بین برود.» او درباره نتایج این لاغری فوری هشدار می دهد: «توصیه اکید ما همواره این بوده که وارد این مسیر نشوید، اما عطش لاغری فوری و حس اعتماد به نفسی که در شبکه های اجتماعی تبلیغ می شود، گاهی بر علم پزشکی غلبه می کند. آنچه با این سرعت بدن را «فریز» و دچار ریزش وزن شدید می کند، باورتنین فیزیولوژیک بدن غریبه است.» او درباره تأثیرات مخرب این داروها بر ارگان های حیاتی بدن می گوید: پانکراس (لوزالمعده) و کبد، ستون های متابولیسم بدن هستند. گزارش های نگران کننده ای از عوارض این داروها آمده که مستقیم این دو عضو حیاتی را هدف قرار می دهند. همچنین بسیاری از متقاضیان، برای دستیابی به تناسب اندام در بازه زمانی کوتاه، هزینه هایی بین ۱۸ تا ۶۰ میلیون تومان را بی درنگ پرداخت می کنند اما سؤال اینجاست که آیا نظارتی بر نحوه مصرف این داروها می شود؟ به نظر من، این یک تجارت کلان است. پول های بزرگی در این شبکه می چرخد که نشان می دهد ما بایک پدیده اجتماعی اقتصادی پیچیده روبه رو هستیم. یک مافیای پشت صحنه در حوزه لاغری وجود دارد که از ناآگاهی و میل به کمال گرایی مفرط افراد، بهره برداری می کند.

بحران مصرف داروهای دیابتی برای لاغری

ایراندخت میرهادی زاده، دکتر داروساز دیگری است که اعتراف نگران کننده ای می کند: «در سال های اخیر، موجی از استفاده خودسرانه از داروهای تخصصی دیابت برای رسیدن به اندام ایده آل، جامعه را با یک بحران جدید روبه رو کرده است. داروهایی که قرار بود ابزاری برای کنترل قند خون در بیماران دیابتی نوع ۲ باشند، اکنون به عنوان معجزه لاغری فروخته می شوند و طرفدار هم زیاد دارند.» او می گوید: ترکیبات جدیدی از داروهای جی ال پی (GLP-1) وارد بازار شده اند که هدف اصلی آن ها، کنترل قند خون در بیماران دیابتی نوع ۲ است. اما این داروها با مکانیسمی عمل می کنند که می تواند وزن را نیز کاهش دهد؛ مکانیسمی که شامل «سرکوب اشتها» و «تأخیر در تخلیه معده» است. میرهادی زاده البته بین صحبت هایش، پراتنزی باز و بیان می کند: برخی افراد از هر امکانی هم که استفاده کنند، نمی توانند لاغر شوند و در صورت کاهش نیافتن وزن، بخش های سی سی یو و آی سی یو در بیمارستان ها پر خواهد شد. این آمپول ها هورمون هایی را در بدن تولید می کنند که باعث برخی فعل و انفعالات می شود که ترشح انسولین از نمونه آن هاست و افزایش احساس سیری و کاهش حرکات دستگاه گوارش را به همراه دارد. این مکانیسم درمجموع باعث می شود فرد غذای کمتری بخواد. تجویز این داروها برای بیماری که ضرر و زیان چاقی تهدیدش می کند، با صلاحدید پزشک، ایرادی ندارد و باید از مسیر درست آن باشد. از آنجا که بخش زیادی از افراد جامعه، توانایی ورزش کردن را ندارند، آمپول گزینه مناسبی نیست. بلاگرها در فضای مجازی باید مردم را به ورزش کردن تشویق کنند و همچنین باید مصرف غذای سالم را تبلیغ کنیم تا لاغر شویم.

تجویز و مصرف در آرایشگاه ها و باشگاه های بدن سازی

سپیده باقری در حوزه غدد تخصص دارد. او هم همین ابتدای صحبت می گوید: آمپول های لاغری بیشتر برای بیماران دیابتی نوع ۲ تجویز می شود و برای دیگران، کاندیداهای محدودی دارد و درحقیقت ابزاری هستند برای کسانی که با وجود تغییر سبک زندگی و فعالیت فیزیکی، در کنترل وزن و قند خون، نتوانسته اند به وزن ایده آل برسند. او هم توضیح مختصری درباره داروهای رده آنالوگ های GLP-1 می دهد که اساسا برای تحریک ترشح انسولین، کاهش ترشح گلوکاگون و در نتیجه کنترل دقیق قند خون در مبتلایان به دیابت نوع ۲ طراحی و تأیید شده اند. یکی از اثرات جانبی فیزیولوژیک این داروها، کند کردن تخلیه معده و ارسال سیگنال سیری به مغز است که به کاهش وزن منجر می شود. باقری تأکید می کند: این داروها باید زیر نظارت دقیق پزشک مصرف شوند، اما در عالم واقعیت، ما با بازاری روبه رو هستیم که دارو را بدون نسخه به مردم می فروشد، حتی برخی از این آمپول ها در محیط هایی که هیچ صلاحیت پزشکی ندارند، نظیر آرایشگاه ها و باشگاه های بدن سازی، خودسرانه تجویز و مصرف می شوند. این یک فاجعه بهداشتی است. باقری، فهرستی از خطرهای احتمالی را برمی شمارد که می تواند زندگی فرد را تغییر دهد: «اختلالات گوارشی شدید نظیر تهوع، استفراغ های مداوم و کم آبی بدن،» او احتمال التهاب در غده لوزالمعده (پانکراس) را بهایی می داند که جامعه مصرف کننده در سودای رسیدن به استانداردهای تحمیلی زیبایی می پردازد. علاوه بر اینکه عوارضی نظیر تهوع شدید، پانکراتیت (التهاب لوزالمعده)، سنگ کیسه صفرا، اختلالات گوارشی مزمن و حتی اثرات بلندمدت بالقوه بر تیروئید، آن ها را تهدید می کند. به گفته او، با ورود سلبریتی ها و بلاگرهای اینستاگرامی به تبلیغ این داروها، موجی به راه افتاد که مرزهای بالینی را درنوردید. اکنون افرادی با شاخص توده بدنی نرمال یا حتی اضافه وزن های جزئی، به مصرف خودسرانه این داروها روی آورده اند. بدون آنکه از تبعات جدی آن آگاه باشند. او گوشزد می کند: حتی اگر فرد با این دارو وزن کم کند اما رژیم غذایی و سبک زندگی اش را اصلاح نکند، به محض قطع دارو، تمام وزن از دست رفته به سرعت بازمی گردد؛ این یعنی یک چرخه باطل از مصرف دارو و شکست دوباره. باقری یادآوری می کند: با افزایش قیمت این آمپول ها، احتمال رونق بازار داروهای تقلبی و بی کیفیت هست؛ به همین خاطر تأکید ما برای تهیه دارو، تنها از داروخانه های معتبر زیر نظارت سازمان غذا و داروست؛ البته توجه داشته باشید که تقاضای کاذب، علاوه بر ایجاد خطر برای افراد سالم، می تواند موجب کمبود دارو برای بیماران واقعی دیابتی در بازار شود؛ یعنی دقیقا همان کسانی که زندگی شان به این دارو وابسته است.

توصیه می کنیم، اما اهرم اجرایی نداریم

روایت، خیلی پیچیده تر از این حرف هاست. رسدها و گفته هاشان می دهد که شرکت ها برای پرچم دار کردن محصولات خود، دستورالعمل های پزشکی را نادیده می گیرند. با دکتر مرضیه بذرافشان، دبیر انجمن داروسازان خراسان رضوی، در این باره حرف می زنیم. او باین توضیح شروع می کند که ما در جایگاه خود، به داروخانه ها توصیه می کنیم از ارائه دارو بدون رعایت شیوه نامه های علمی خودداری کنند. تأکید می کنیم که هر تقاضای استفاده از داروهای لاغری، حتما باید نزد متخصص غدد و داخلی معاینه شود و تمام آزمایش های لازم را به انجام برساند. اما واقعیت تلخ این است که ما در برابر اجرانشدن این شیوه نامه ها، اهرم و ابزار اجرایی در اختیار نداریم. او با نگاهی کلان تر به مسئله مدیریت وزن، هشدار می دهد: نباید فقط نگاه «زیبایی محور» و سطحی به این فرایند داشت. او معتقد است که لاغری در برخی مواقع، فرایند «تغییر سبک زندگی» است. باید پذیرفت که وزن زیاد، با حرکات سنگین و کند همراه است و هدف از درمان، رسیدن به وضعیتی است که در آن، فرد راحت تر زندگی کند؛ نه اینکه صرفا به دنبال یک تغییر ظاهری سریع و بدون پشتوانه یا به قول شما زیبایی باشد. برای آگاهی از چندو چون نظارت بر بازار توزیع آمپول های لاغری، سراغ مسئولان معاونت غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی مشهد هم رفتیم اما تا زمان تنظیم این گزارش، پاسخی از آن ها دریافت نکردیم.

عجول بودن برای لاغری

سمیه بیکی، دکتر گیاهان دارویی دارد و معتقد است که ریشه بحران فعلی در «نبود آگاهی» و «کم صبری» برخی افراد نهفته است. او با توجه به حوزه تخصصی اش، به تفاوت داروهای گیاهی و شیمیایی اشاره و بیان می کند: گیاهان دارویی ماهیت دیراثر دارند. این دیراثر بودن، نقطه قوت آن هاست؛ زیرا بدن فرصت می کند با ماده مؤثره سازگار شود و در نتیجه، عوارض جانبی حادی ایجاد نمی شود. اما امروزه مردم، به خاطر عجول بودن، به دنبال داروهای شیمیایی هستند تا نتیجه را در کوتاه ترین زمان ممکن ببینند. او تأکید می کند: اگر به دنبال سلامتی پایدار هستید، باید میان اصلاح سبک زندگی و درمان های اصیل، تمایز قائل شوید. هرگونه استفاده از داروهای شیمیایی یا آمپول های لاغری بدون توجه به پیچیدگی های فیزیولوژیک، فقط به معنای امضای حکم تخریب بدن است. بیکی با انتقاد از رویکرد استفاده از آمپول های درمانی بیماران دیابتی برای لاغری، می افزاید: مشکل اینجاست که برای رسیدن به این سرعت کاذب، ترکیبات شیمیایی به بدن تزریق می شود که فرایند طبیعی آن را مختل می کند، درحالی که چاقی یک نشانه چندبعدی و ناشی از تغذیه نامناسب و مصرف بی رویه کربوهیدرات هاست که می تواند منجر به دیابت شود. نباید از عوامل سبک زندگی غافل شد؛ ساعت های غذا خوردن، الگوی خواب و بیداری و حتی تأثیرات بلغم و سردی بدن، همگی در ایجاد چاقی نقش دارند. او گوشزد می کند: این پدیده تنها یک ترند گذرا در شبکه های اجتماعی نیست، بلکه نمادی از تقاطع بحران سیاست گذاری دارویی، تجارت زیبایی و آسیب پذیری سلامت عمومی است که نیازمند موشکافی دقیق و تحلیلی است.

تهدید سلامت عمومی

علیه مهدی زاده، متخصص تغذیه، نیز با صراحت و شفافیت درباره این موضوع می گوید: داروهای تزریقی، انقلابی در درمان بیماری چاقی به پا کرده است. استفاده از این داروها نیازمند دقت در تجویز، ملاحظات بالینی و پایش دقیق بیمار است. زنجیره درمان با این داروها دارای سه رکن تفکیک ناپذیر است: تجویز براساس انتخاب درست بیمار، رژیم غذایی و فعالیت بدنی مناسب و در نهایت قطع اصولی و تدریجی دارو. این داروها تحت هیچ شرایطی نباید بدون معاینه و تشخیص دقیق و نظارت مستمر پزشک متخصص، مصرف شوند. کمترین تبعات رها کردن بیمار بدون پایش دوره ای و نظارت نکردن بر نحوه قطع دارو، عوارض شدید گوارشی، اختلالات متابولیک، پانکراتیت، بازگشت سریع وزن و آسیب های پایدار به سلامت عمومی فرد است.